

Asia: VN/28937/2021

Arviomuistio pienriitamenettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyyntö: VN/28937/2021, 18.1.2023

ARVIOMUISTIO PIENRIITAMENETTELYSTÄ

Tulisiko pienriitamenettelystä säätää?

Asianajajaliitto katsoo, että erillisestä pienriitamenettelystä ei tulisi säätää tässä vaiheessa. Sen sijaan sijaan nykyistä oikeudenkäyntimenettelyä tulisi kehittää kokonaisuudessaan nopeammaksi ja edullisemmaksi.

Nykytilan suurin epäkohta ei ole liian korkea oikeudenkäyntikynnys pienissä riita-asioissa vaan liian korkea oikeudenkäyntikynnys kaikissa riita-asioissa. Nykyisen siviiliprosessin hitauden ja kalleuden vuoksi yksityishenkilöt ja yhteisöt joutuvat joko luopumaan oikeuksistaan tai ottamaan kohtuuttoman suuria taloudellisia riskejä oikeuksiinsa pääsemiseksi.

Oikeusturvan toteutumisen kannalta on tärkeintä, että yksityishenkilöt ja yhteisöt voivat ilman kohtuuttoman suuria kuluriskejä esittää tuomioistuimessa vaatimuksia varsinkin niissä asioissa, jotka ovat intressiltään niille erityisen tärkeitä. Juuri tällaisiin riita-asioihin liittyy merkittävimmät oikeusturva- ja kuluriskit, mutta ne eivät lähtökohtaisesti olisi nyt tarkoitetun pienriitamenettelyn piirissä.

Asianajajaliitto on huolissaan siitä, että pienriitamenettely ei parantaisi riita-asioiden käsittelyyn yleisesti tällä hetkellä liittyviä vakavia aika- ja kustannushaasteita, vaan päinvastoin syventäisi näitä ongelmia entisestään niiden riita-asioiden osalta, joihin merkittävimmät ongelmat liittyvät.

Lainsäätäjän resurssit on kohdistettava ensisijaisesti suurimpien epäkohtien ratkaisemiseen. Vaikuttavuuden näkökulmasta yleiset ongelmat on ratkaistava ennen erityisiä ongelmia. Oikeudenkäyntikynnystä ei tule ryhtyä alentamaan erityisesti pienissä riita-asioissa ennen kuin oikeudenkäyntikynnys on saatu alennettua hyväksyttävälle tasolle kaikissa riita-asioissa.

Tuomioistuinten on puolestaan palveltava asianosaisia tasapuolisesti. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta ei voida hyväksyä, että vain rahalliselta arvoltaan pienissä riita-asioissa asianosaisille tarjottaisiin nopea ja edullinen menettely. Sama palvelu on tarjottava kaikille asianosaisille ja varsinkin sellaisissa asioissa, jotka intressinsä vuoksi ovat asianosaisille tyyppisesti erityisen merkittäviä, kuten yksityishenkilöiden asuntokauppa- tai kiinteistöriidat tai pienten yritysten liiketoiminnan kannalta erityisen merkittäviin sopimuksiin liittyvät riidat.

Todennäköisesti pienriitamenettelyllä olisi myös se tahaton seuraus, että tuomioistuimen käsittelyajat riita-asioissa entisestään pidentyisivät. Pienriitamenettely tulisi käytännössä varmuudella kasvattamaan merkittävästi tuomioistuimen käsiteltäväksi tulevia asiamääriä, sillä tällä hetkellä pienriitamenettelyn soveltamisalaan kuuluvat jutut eivät usein tule lainkaan tuomioistuimeen.

Riita-asioiden pitkään käsittelyaikaan ja menettelyn kalleuteen tulee puuttua kokonaisvaltaisesti: Keskeiset keinot tilanteen parantamiseksi on kuvattu Asianajajaliiton esittämässä tuomioistuinten työtapareformissa (<https://tyotapareformi.fi>).

Millainen pienriitamenettelyn tulisi olla, jos siitä kuitenkin säädetään?

Soveltamisala

Sinänsä pienriitamenettelyyn soveltuvana voidaan pitää kaikkia rahalliselta arvolta 10 000 euroa alittavia riitoja, mutta soveltamisala on määritettävä tätä kapeammaksi muista syistä.

Edellä mainittu yhdenvertaisuus- ja tuomioistuiden resurssinäkökulma huomioiden pienriitamenettely on kuitenkin rajatava niihin riita-asioihin, joissa oikeudenkäyntikynnys on aivan poikkeuksellisen korkea riidan arvoon verrattuna.

Tällä perusteella pienriitamenettelyn soveltamisala tulisi alkuvaiheessa asettaa esitettyä alhaisemmaksi, esimerkiksi 2 500 euroon, ja lisäksi menettelyn tulisi olla voimassa kokeiluluontoisesti määräajan. Päätökset menettelyn vakinaistamisesta ja soveltamisalan laajentamisesta tulisi tehdä sen jälkeen, kun menettelyn vaikutuksista on saatu riittävästi tietoa.

Lähtökohtaisesti kaikki pienriitamenettelyn soveltamisalaan kuuluvat asiat tuli käsitellä pienriitamenettelyssä. Tuomioistuin tulisi kuitenkin voida tarkemmin säädettävien edellytyksin ohjata asia täysimittaiseen oikeudenkäyntiin.

Jotta pienriitamenettelyä ei voitaisi käyttää normaalin menettelyn "ohituskaistana", osapuolet eivät voisi sopia pienriitamenettelyn käyttämisestä enimmäisarvon ylittävissä riidoissa. Tämä ei kuitenkaan estäisi asianosaisia keskenään sopimasta menettelyn keventämisestä oikeudenkäyntimenettelyä koskevien sääntöjen puitteissa, mikä on mahdollista nykyiselläänkin.

Menettelyn keventäminen ja yksinkertaistaminen

Haastehakemus ja vastaus tulisi laatia pienriitamenettelyä varten laaditulle, ensisijaisesti sähköiselle lomakepohjalle, joka sisältää riittävät ohjeet lomakkeen täyttämistä varten.

Haastehakemuksessa tulisi ilmoittaa ainoastaan vaatimus ja ne seikat, joihin vaatimus välittömästi perustuu. Vastausta ei annettaisi suoraan haastehakemukseen, vaan sen perusteella tuomioistuimen esittämiin yksilöityihin kysymyksiin.

Tuomioistuimen tulisi tämän jälkeen laatia asiasta yhteenveto, josta käy ilmi

- tuomioistuimen ratkaistavana olevat, todistelua edellyttävät riitakysymykset
- mahdolliset lisäkysymykset asianosaisille
- ohjeet ja määräaika todistelun nimeämislle

Ennen asian käsittelyä tuomioistuimen tulisi järjestää etätapaaminen, jossa täsmennetään osapuolten kantoja, käydään läpi heidän nimeämänsä todistelu sekä selvitetään, voidaanko asia ratkaista kirjallisessa menettelyssä. Tarvittaessa sovitaan käsittelyn ajankohdasta ja aikataulusta.

Pääkäsittely olisi vapaamuotoinen ja etenisi tuomioistuimen johdolla yhteenvedon pohjalta. Asiaesittelyä ei pidettäisi, vaan käsittely alkaisi todistelun vastaanottamisella tuomioistuimen määräämässä järjestyksessä ja päättyisi asianosaisten loppupuheenvuoroihin.

Todistajankuulemisen aloittaisi tuomioistuin, jonka jälkeen kumpikin asianosainen saa esittää todistajalle tarkentavia kysymyksiä.

Asianosainen saisi ajaa asiaansa itse tai käyttää apunaan valitsemaansa avustajaa, jonka kelpoisuusehdot ovat samat kuin summaarisessa riita-asiassa.

Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

Hävinneen asianosaisen vastuu voittaneen asianosaisen kuluista tulisi sitoa siihen, mitä voittanut osapuoli on voittanut.

Voittaneen osapuolen korvaus oikeudenkäyntikuluista tulisi olla selvästi rajoitettu mutta kuitenkin niin suuri, että se kattaa vähäisen oikeudellisen asiantuntija-avun käyttämisen. Voidaan arvioida, että monissa tapauksissa ainakin vähäinen asiantuntija-apu on välttämätöntä, jotta menettely saadaan mielekkäästi vireille.

Kohtuullisena kulukorvauksena voitaisiin pitää 30 prosenttia asianosaisen voittamasta määrästä.

Rajoitusta ei kuitenkaan sovellettaisi oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 5 §:n ja 6 §:n tarkoittamissa tilanteissa.

Ratkaisun perusteleminen

Myös pienriitamenettelyssä annettu ratkaisu tulisi perustella, mutta asian laatuun ja laajuuteen nähden tarkoituksenmukaisella tavalla. Kuten arviomuistiossa todetaan, "tuomion perustelemista koskevat säännökset mahdollistavat jo nykyisellään tuomion perustelemisen ytimekkäästi ja esimerkiksi selostamatta laajasti asiassa esitetyn todistelun sisältöä."

Muutoksenhaku

Pienriitamenettelyssä annettuun ratkaisuun tulisi saada hakea muutosta, mutta muutoksenhakukynnystä korottaisi se, että valittajan olisi noudatettava oikeudenkäymiskaaren 25 ja 25 a lukujen vaatimuksia.

Mikäli jatkokäsittelylupa myönnettäisiin, hovioikeus pyytäisi valittajan vastapuolelta vastausta yksilöityihin kysymyksiin valituksen johdosta.

Mikäli asiassa järjestettäisiin pääkäsittely, menettely hovioikeudessa vastaisi soveltuvin osin käräjäoikeuden pääkäsittelyn menettelyä.

Helsingissä 24. päivänä maaliskuuta 2023

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson

Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Jarkko Männistö, Forssa

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu siviiliprosessioikeuden asiantuntijaryhmässä.

Enne Heidi
Suomen Asianajajaliitto